

TRAJTIMI JURIDIK I MENAXHIMIT TË SEKTORIT TË UJËRAVE NË REPUBLIKËN E KOSOVËS

Armend PODVORICA¹

ABSTRAKT

Ky punim ka për qëllim vë në dukje një pasqyrim të përgjithshëm dhe të qartë mbi bazën ligjore dhe strukturat për menaxhimin e sektorit të ujërave në Republikën e Kosovës. Republika e Kosovës ndodhet në Evropën Juglindore shtrihet në gjerësi gjeografike veriore prej 41° 50' 58" deri 43° 15' 42" dhe gjatësi gjeografike lindore prej 20° 01' 02" deri 21° 48' 02" (PHK,2010). Ka sipërfaqe prej 10907 km², me 1.739.825 banor dhe dendësi të banorëve 160 banor/km² (ESK,2011). Sektori i uji në Republikën e Kosovës është një nga çështjet më të ndjeshme për të gjitha palët e përfshira, sepse është nën presion të madh nga përdorues të shumët pjesërisht të kontrolluar, ndotja të lartë, degradim të shtretërve dhe brigjeve të lumenjve, menaxhimin në nivel jo të duhur dhe problemeve financiare (inkasimit dhe investimeve). Këto probleme janë të lidhura me situatën nga e kaluara dhe gjendjen ekzistuese, ndonëse me një progres të arritur viteve të fundit. Sektori i ujërave në Republikën e Kosovës, karakterizohet me tre faza të zhvillimit juridik: juridiksioni sipas Kushtetutës së viti 1974 dhe ligjeve të Krahinës Socialiste Autonome të Kosovës, Ligji mbi Ujërat, i vitit 1976, i cili mbulonte aspekte kryesore të shfrytëzimit dhe menaxhimit me ujërat në Kosovë., faza e dytë juridiksioni sipas Rezolutës 1244, të Këshillit të Sigurimit të Kombeve të Bashkuara e cila themeli administrimin e UNMIK – të në Kosovë (Rregullorja Nr. 1999/1, Autoritetet e Administratës së Përkohshëm të Kosovës), sektori i ujërave funksiononte sipas Rregullores Nr. 2000/27 (Departamenti për Bujqësi, Pylltari dhe Zhvillim Rural, 2000). Në vitin 2002, në kuadër të Institucioneve të Përkohshme Vetëqeverisëse të Kosovës (IPVQ), themelohet Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor e cila mori mandat të administroi dhe menaxhoi me fushën e mjedisit. Në vitin 2004, nxjerrët ligji i parë për Ujërat e Kosovës (Nr. 2004/24), i cili rregullonte të gjitha çështjet që kishin të bënin me sektorin e ujërave si resurse dhe juridiksioni pas shpallje së Kosovës shtet i Pavarur dhe Sovran (17. Shkurt. 2008). Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor vazhdoi po të njëjtin mandat edhe pas vitit 2008 dhe në kuadër të zhvillimit dhe reformave në sektorin e ujërave rishikoj bazon ligjore kështu që në vitin 2013, u dekretua Ligji për Ujërat e Kosovës (Nr. 04 /L-147), i cili në mënyrë më specifike transpoznon DKU 2000/60KE. Struktura institucionale në menaxhimin e sektorit të ujërave në Republikën e Kosovës janë të nivelit qendror, lokal dhe të pavarur. Në Nivelin qendror: Këshilli ndërministror për

---

¹ MSc. Armend PODVORICA, armend.podvorica@rks-gov.net

Adresa: Ndërtesa e Re Qeveritare (ish pallati i Rilindjes, kati XVI, 10000, Prishtinë,

ujëra, MMPH, MSH, MZHE, MBPZHR etj, në nivelin e pushtetit lokal njësit Komunale, në nivelin joekzekutiv Zyra Rregullatore për Ujë dhe Kanalizim

Fjalë kyçe: kushtetutë, ligj, institucion, ministri, menaxhim, ujëra etj.

ABSTRACT

This paper aims to expose a general and clear overview on the legal basis and framework for the management of the water sector in the Republic of Kosovo. The Republic of Kosovo is situated in Southeastern Europe lies in north latitude of $41^{\circ} 50' 58''$ to $43^{\circ} 15' 42''$ and east longitude of $20^{\circ} 01' 02''$ to $21^{\circ} 48' 02''$ (SPK, 2010). It has an area of 10,907 km², with 1,739,825 inhabitants and density of inhabitants 160 inhabitants per km² (SOK, 2011).

Water sector in the Republic of Kosovo is one of the most sensitive issues for all stakeholders, because it is under pressure from very many users partly controlled, high pollution, degradation of the rivers beds and banks, inadequate management and financial problems (collection and investment). These problems are related to the past and current situation, although the progress is achieved in recent years.

The water sector in the Republic of Kosovo, is characterized by three stages of legal development: jurisdiction under the 1974 Constitution and the laws of the Socialist Autonomous Province of Kosovo, Law on Waters, 1976, which covered the main aspects of water use and management in Kosovo; the second phase: jurisdiction under Resolution 1244 of the Security Council of the United Nations which established UNMIK administration - in Kosovo (UNMIK Regulation no. 1999/1, Interim Administration Authorities in Kosovo), the water sector operated under Regulation no. 2000/27 (Department of Agriculture, Forestry and Rural Development, 2000). In 2002, under the Provisional Institutions of Self-Government (PISG) is established the Ministry of Environment and Spatial Planning, which was mandated to administer and manage the environmental field. The first Law on Water was adopted in 2004, (No. 2004/24), which regulated all matters pertaining the water sector as resources and jurisdiction after the declaration of Kosovo as an independent and sovereign state (17. February, 2008).

The Ministry of Environment and Spatial Planning continued the same mandate even after 2008 and in the context of development and reforms in the water sector reviewed its legal bases so that in 2013, Law on Water of Kosovo was approved (No. 04/L-147), which specifically transposes WFD 2000/60/KE. Institutional structures in the management of the water sector in the Republic of Kosovo are of central, local and independent level. At the central level: Interministerial Council for Water, MESP, MH, MED, MBPZHR etc., at the local level of municipal units, and non-executive level - Water and Wastewater Regulatory Office

Keywords: constitution, law, institution, ministry, management, waters etc.

1. HYRJJA

Republikën e Kosovës. Republika e Kosovës ndodhet në Evropën Juglindore shtrihet në gjerësi gjeografike veriore prej $41^{\circ} 50' 58''$ deri $43^{\circ} 15' 42''$ dhe gjatësi gjeografike lindore prej $20^{\circ} 01' 02''$ deri $21^{\circ} 48' 02''$ (PHK,2010). Ka sipërfaqe prej 10907 km^2 , me 1.739.825 banor dhe dendësi të banorëve 160 banor/km^2 (ASK,2011). Sektori i ujërave në historinë e zhvillimit të tij ka kaluar nëpër disa faza të transformimit dhe reformimit nga qasja tradicionale dhe e fragmentuar në një qasje të menaxhimit qëndrueshme dhe gjithëpërfshirës përmes akteve juridike. Menaxhimi i resurseve ujore dhe përdorimi i qëndrueshëm i tij është njëra ndër objektivat më të rëndësishëm në Kosovë. Prandaj çdo vend pavarësisht hapësirës territoriale dhe numrit të popullsisë, i madh apo i vogël duhet t'i detyrohet ruajtjes së pasurive natyrore përmes instrumenteve juridike (SHUKOS,2204). Për të arritur objektivat mjedisore është e nevojshme zhvillimi dhe përforcimi i instrumenteve juridike dhe strukturave të nevojshme administrative. Instrumentet juridike nga e kaluara deri më sot përfshinin; Ligjet e zbatuara në territorin e Kosovës para 24 Marsit të viti 1999, të cilat duhej të zbatohen në Kosovë për deri sa nuk bien ndesh me standardet e pranuar ndërkombëtare, me Rregulloren 1244 Këshilli i Sigurimit i Kombeve të Bashkuara,1999, apo cilën do rregullore të UNMIK-ut. Sipas kësaj legjislacioni në fuqi përfshinte: Ligjet e miratuara nga Kuvendi i Kosovës të shpallura me 15 Qershor 2008 dhe më pas, Rregulloret e shpallura nga UNMIK, ndërmjet 10/06/1999 dhe 14/06/ 2008, Ligjet para 22.03. 1989 deri më 10.06.1999. Me 17.02.2008, Kosova shpalli pavarësinë dhe me 15. Qershor. 2008, nxjerri Kushtetutën e Republikës së Kosovës e cila është akti më i lartë juridik i Kosovës (RLM,2013). Trajtimi juridik i menaxhimit të sektorit të ujërave është një koncept i cili është duke u avancuar çdo ditë e më shumë në Republikën e Kosovës dhe tani më ky sektor funksionon sipas ligjeve dhe strukturave institucionale të Republikës së Kosovës. Menaxhimi i juridik i sektorit të ujërave në vete paraqet gjithashtu një proces i cili ka qëllim rritjen e shkallës së sigurisë në ofrimin e shërbimeve të sigurta, sigurimin e parimeve elementare barazisë, përkujdesjes etj, shfrytëzimin racional, mbrojtjen e ujërave nga ndotja dhe mbrojtjen nga ujërat, nxitjen e zhvillimit të qëndrueshëm dhe të koordinuar të resurseve ujore në mënyrë të maksimizimit të mirëqenies sociale, shpërndarjes së barabartë, përfitimeve ekonomike dhe ekosistemeve ujore.

2. QËLLIMI

Qëllimi i këtij punimi është pasqyrimi i trajtimit juridik në menaxhimit e sektorit të ujërave në Republikën e Kosovës, duke përfshirë legjislacionin, organizimin dhe përgjegjësit institucionale të cilat janë direkt dhe indirekt të lidhura me sektorin e ujërave. Gjithashtu punimi do të ofroj informacione të shtesë në lidhur me bazën ligjore e cila zbatohet për menaxhimin e sektorit të ujërave në Kosovës.

3. METODOLOGJIA

Lloji i kërkimit për këtë punim hynë në grupin e kërkimeve grumbullim i materialeve shkencore (*Jakupi A.,2005*). Metodologjia e përdorur në këtë punim është zhvillimore e cili paraqet një punë sistematike pasi që mbështetjen e ka në kërkimet aplikuese dhe përvoja praktike profesionale dhe instucional.

Metodologjia konsiston në :

- Grumbullimin e dokumentacionit juridik që lidhet me sektorin e ujërave në Kosovë
- Analizën e dokumenteve ligjore dhe planifikuese të sektorit të ujërave
- Identifikimin e strukture institucionale të sektorit të ujërave
- Vlerësimi e përgjegjësive institucionale
- Rezultatet
- Rekomandimet

4. HIERARKIA AKTEVE JURIDIKE NË REPUBLIKËN E KOSOVËS

Më 17. Shkurt. 2008, Kosova shpalli pavarësinë, duke u bërë shteti i fundit nga shpërbërja e federatës Jugosllave. Deklarata e pavarësisë e definojnë Kosovës, Republikë demokratike, shtet të pavarur dhe sovran (*RLM, 2013*). Kështu që me 15. Qershor 2008, Republika e Kosovës nxjerr Kushtetutën si aktin më të lartë juridik në Kosovë (*Kushtetuta, Neni16. Epërsia e Kushtetutës*). Bazuar në deklaratën kushtetues hierarkia e akteve juridike që janë në fuqi në tërë territorin shtetëror të saj janë:

- Kushtetuta
- Marrëveshjet e ratifikuara ndërkombëtare
- Ligjet
- Aktet normative të qeverisë

Kushtetuta e Republikës së Kosovës, në nenin 16, paragrafi 1., thekson se ligjet dhe aktet nënligjore juridike duhet të jenë në pajtim me kushtetutën. Neni 52, Përgjegjësia për Mjedisin Jetësor, i kushtetutës në paragrafin 1., thekson se natyra dhe biodiversitet, mjedisi jetësor dhe trashëgimia kombëtare, janë përgjegjësi për secilin, ndërsa në paragrafi 2, thekson se institucionet publike angazhohen për t'i garantuar secilit mundësinë që të ndikojë në vendimet që kanë të bëjnë me mjedisin jetësor ku ajo/ai jeton. Po ashtu Neni 122. Përdorimi i Pasurisë dhe Burimeve Natyrore, në paragrafin 2 thekson se pasurit dhe burimet natyrore të cilat janë me interes publik gëzojnë mbrojtjen e tyre të veçantë në pajtim me ligjin. Duke pasur parasysh rendësin kushtetuese që kanë burimet natyrore, ky detyrim kushtetues është trajtuar më gjerësisht në ligjin për ujërat e Kosovës Nr. 04/L-147 (*GZK Nr. 10,29. Prill. 2013*) dhe ligjet tjera mjedisore (*LMK, 2007-2011, Vëllimi I*).

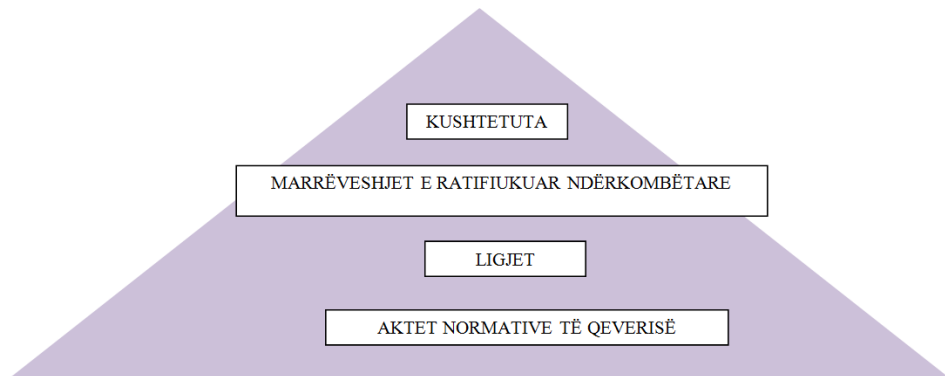

Fig.1. Skema e hierarkisë së akteve juridike në Kosovë

5. PROCESI LEGJISLATIV NË KOSOVË

Nisma për procesin legjislativ në Republikën e Kosovës është përcaktuar me Kushtetutë, neni 79, i cili thekson se nisma për të propozuar ligje mund ta marrë Presidenti i Republikës së Kosovës, Qeveria, deputetet dhe më së paku dhjetë mijë qytetarë (*Kushtetuta e Republikës së Kosovës, 2008*). Pjesa më e madhe e ligjeve propozohen nga Qeveria- Ministrinë të cilat miratohen në Kuvend. Programet legjislative përgatiten nga çdo Ministri dhe dërgohen për në zyrën ligjore të Qeverisë. Agjenda i dërgohet Kryeministrit dhe Qeveria i shqyrton prioritetet e ministrive dhe harton Planin Strategjik Vjetor Legjislativ. Kompetencë për miratim të ligjeve ka vetëm Kuvendi i Republikës së Kosovës, Kryeministri dhe Ministrinë aprovojnë vetëm legjislacionin sekondar (akte nënligjore). Ministrinë janë të detyruara të

informojnë zyrën ligjore të Kryeministrit dhe Qeverisë për çdo akt nënligjorë të nxjerrë dhe aprovuar nga fushëveprimtaria e saj (RLM, 2013).

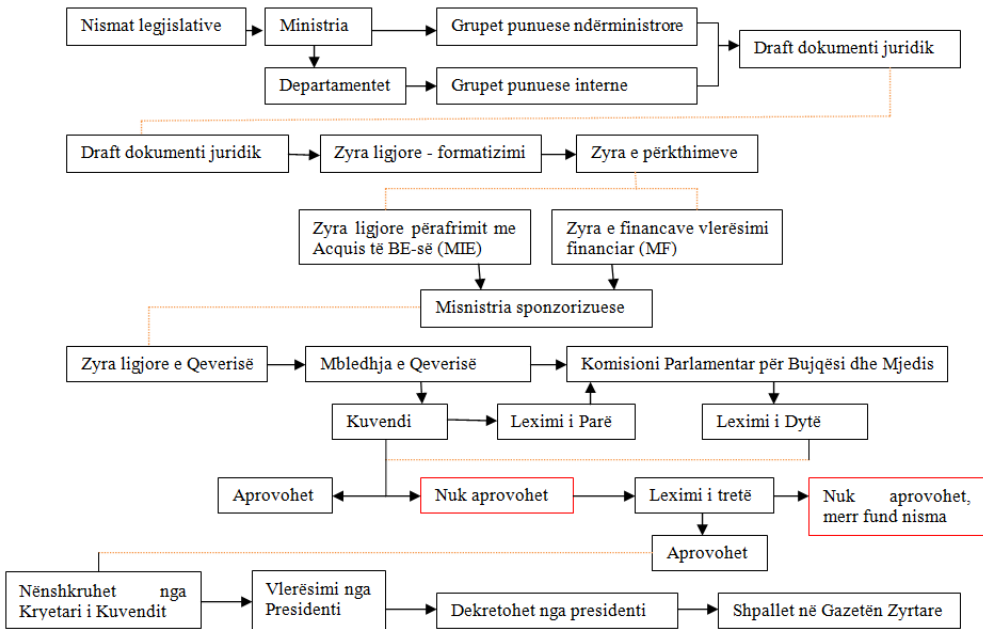

Fig. 2. Skema e procesit legjislativ në Kosovës

6. BAZA LIGJORE PËR UJËRA

Republika e Kosovës dekadën e fundit është duke u reformuar në të gjitha segmentet si në atë juridike po ashtu edhe në atë strukturore. Në aspektin juridik prioritet është hartimi i legjislacionit për menaxhimin e sektorit të ujërave dhe transpozimi i direktivave të Bashkimit Evropian në legjislacionin shtetëror me qëllim të arritjes së standardeve në procesin përafrimit me shtete e Bashkimit Evropian. Në viti 2004, ishte nxjerrë ligji i parë për ujëra Nr. 2004/24, i cili rregullonte shumë çështje të cilat kishin të bënin me administrim dhe menaxhimin e resurseve ujore. Ky ligj transpononte pjesë të konsiderueshme të Direktivës Kornizë për Ujërave 2000/60 EC, duke avancuar konceptin e menaxhimi të integruar të resurseve ujore (neni 19, themelimi i autoriteteve të pellgjeve lumore). Si rrjedhojë e ligjit të ujërave u hartuan edhe disa nga aktet nënligjore të cilat kishin si qëllim plotësimin e ligjit bazik dhe lehtësimin e impelntimit të tij. Bazuar në procesin e implemtimit të ligjit Nr. 2004/24 si dhe rekomandimeve dhe

sugjerimeve nga ekspert të shteteve të Bashkimit Evropian, u konstatua se ishte e nevojshme ndryshimi dhe plotësimi i ligjit Nr. 2004/24, për të transponuar edhe me tej pjesë nga Direktivat e Bashkimit Evropian, kështu që me 19. Mars. 2013, u miratua nga Kuvendi i Kosovës, Ligji për Ujërat e Kosovës Nr. 04/L-147.

Ligji Nr. 04/L-147, shfuqizon ligjin Nr. 2004/24, dhe njëkohësisht avanco statusin juridik të sektorit të ujërave dhe resursit ujor. Neni 1, fuqizon resurset ujore duke i vendosur ato si pasuri me interes të përgjithshëm dhe në pronësi të Republikës së Kosovës, ndërsa në Kreun III, neni 15 themelon Këshillin Ndërmintor për Ujëra, neni 20 themelon Institutin e Kosovës për Ujëra dhe me nenin 21 themelon Autoritetin e rajonit të pellgjeve lumore.

7. MEKANIZMAT INSTITUCIONAL NË MENAXHIMIN E SEKTORIT TË UJËRAVE

Qeveria e Republikës së Kosovës ka mandatar përgjegjëse për fushën e mjedisit Ministrin e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor, ndërsa përgjegjësit e saj janë lidhur me sektorin e ujërave janë të përcaktuara me Ligjin për Ujërat e Kosovës. Menaxhimi i integruar i resurseve ujore në Republikën e Kosovës bazohet në konceptin e integruar si pjesë integrale e zhvillimit nacional ekonomik dhe social në drejtim të sigurimit të ujit për të gjithë shfrytëzuesit. Koncepti i menaxhimit të integruar do të thotë një shfrytëzim racional të resurseve ujore, shpërndarje në mënyrë të barabartë, planifikim dhe menaxhim në shkallë më të lartë profesionale, menaxhimin e konflikteve midis grupeve të interesit, sigurimin e pjesëmarrjes së palëve të interesit në procesin e planifikimit dhe vendimmarrjes, forcimit institucional, financiar dhe mekanizmave të tjerë të cilët mundësojnë promovimin e menaxhimit të integruar të resurseve ujore. Gjithashtu menaxhimi i integruar i resurseve ujore paraqet një bashkësi të aktiviteteve, veprimeve, vendimeve dhe masave të cilat janë të nevojshme për ruajtjen e regjimit ujor, mbrojtjes prej vërshimeve, thatësisë dhe zbutjen e kërkesave në situata emergjente.

Për implementimin e konceptit të menaxhimit të integruar të resurseve ujore në Kosovës funksionojnë këto institucione:

Në nivelin qendror: Këshilli Ndërmintor për Ujëra, Ministria dhe Autoriteti i rajonit të pellgjeve

Niveli lokal: Njësit administrative Komunale

Niveli i pavarur: Instituti i Kosovës për Ujëra

Institucionet qeveritare të cilët në mënyrë indirekte ndërlidhen me fushën e ujërave janë:

Ministria e Shëndetësisë, Ministria e Financave, Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural, Ministria e Zhvillimit Ekonomik, Ministria e

Administrimit të Pushtetit Lokal, Ministria e Integriteteve Evropiane, Ministria e Punëve të Brendshme etj.

Në nivelin e pavarur: Zyra rregullatorë për Ujë

Në nivel e organizatave jofitimprurëse: Shoqëria civile dhe Shoqatat për, ujë, mjedis, ujitje etj.

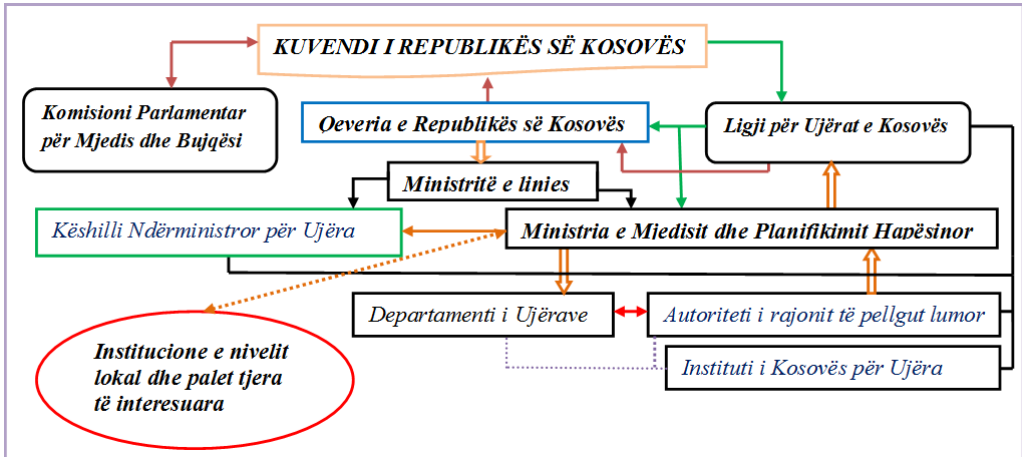

Fig. 3. Skema e institucionale e menaxhimit në sektorin e ujërave në Kosovës

8. KONKLUZIONET

Qeverisja e ujërave në Republikën e Kosovës bëhet në përputhmëri me Kushtetuten e Republikës së Kosovës, Ligjin për Ujërat e Kosovës (Nr.04/L-147) dhe ligjet tjera që ndërlidhen direkt apo indirekt me fushën e ujërave. Qeveria e Republikës së Kosovës ka mandatuar përgjegjëse për fushën e mjedisit Ministrin e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor, ndërsa përgjegjësit e saj janë të përcaktuara me Ligjin për Ujërat e Kosovës (Neni 13). Nisma për procesin legjislativ në Republikën e Kosovës është përcaktuar me Kushtetutë, neni 79. Menaxhimi i integruar i resurseve ujore në Republikën e Kosovës bazohet në konceptin e integruar si pjesë integrale e zhvillimit nacional ekonomik dhe social në drejtim të sigurimit të ujit për të gjithë shfrytëzuesit. Në aspektin juridik prioritet është hartimi i legjislacionit për menaxhimin e sektorit të ujërave dhe transpozimi i direktivave të Bashkimit Evropian në legjislacionin shtetëror me qëllim të arritjes së standardeve në procesin përafrimit me shtete e Bashkimit Evropian. Në viti 2004, ishte nxjerrë ligji i parë për ujëra Nr. 2004/24, i cili rregullonte shumë çështje të cilat kishin të bënin me administrim dhe menaxhimin e resurseve ujore. Ky

ligj transpononte pjesë të konsiderueshme të Direktivës Kornizë për Ujërave 2000/60 EC, duke avancuar konceptin e menaxhimi të integruar të resurseve ujore (neni 19, themelimi i autoriteteve të pellgjeve lumore).

LITERATURA:

- Portali i Qeverisë së Republikës së Kosovës, 2013. *Kushtetuta e Republikës së Kosovës, 15. Qershor. 2008, faqe 1-66, Prishtinë.*
- Gazeta zyrtare e Republikës së Kosovës Nr. 10/ 29. Prill. 2013. *Ligji për Ujërat e Kosovës, Prishtinë*
- Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor, 2013. *Raporti mbi legjislacionin Mjedisor, Prishtinë, faqe 3-125*
- Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor, 2013. *Legjislacionin Mjedisor në Kosovë 2007-2011, Vëllimi I, Prishtinë*
- Instituti i Planifikimit Hapësinor, 2010. *Plani Hapësinor i Kosovës 2010-2020+, Prishtinë, faqe 4*
- Agjencia e Statistikave të Kosovës, 2011. *Raportet publike të regjistrimit të viti 2011, faqja e internetit*
- SHUKOS, 2004. *Ditët e Shërbimit të Ujit në Kosovë, 5-6 Tetor 2004, Prishtinë, faqe 25.*
- Water Resources Management ISSN: 0920-4741 (Print) 1573-1650 (Online)
- Source Integrated Water Resources Management in Action. WWAP, DHI Water Policy, UNEP-DHI Centre for Water and Environment. 2009.
- Integrated Water Resources Management Reader. UN-Water Decade Programme on Advocacy and Communication, www.unwater.org/donwnloads/UNW_status_Report_IWRP.pdf
- Integrated Water Resources Management(IWRM) in Action, 2009. UNESCO(ISBN978-92-3-104114-3)*
- Integrated Water Resources Management Implementation in Basins, Sub-basins and Aquifers: State of the Art Review,2009. UNESCO(ISBN 978-92-3-104105-1)*
- IWRM Guidelines at River Basin Level. Part 2-3, Invitation to IWRM for Irrigation Practitioners(ISBN 978-92-3-104103-7), <http://www.unesco.org/water/>*
- Integrated Water Resources Management for River Basin Organisations, 2008. Training Manual, Cap-Net (UNDP)*